

ACC. N:R M. 14758: 1-32.

Landskap: *Skåne* Upptecknare: *Majken Persson*
 Härad: *Rönneberg* Berättare: *Gustav Andersson, f. l. Jbb*
 Socken: *f. l. Jbb* Berättarens yrke: *smed*
 Uppteckningsår: *1959* Född år *1883 i f. l. Jbb*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

När den nya tiden kom till bygden. s. 1-8.
 Danskt och svenskt. s. 9-12.
 Kvarnar och kvarndrift. s. 13-15.
 Fordon, deras bruk och anskaffning. s. 16-20.
 Smeden. s. 21-28.
 Låb och andra finnar. s. 29-32.

Luf 73
 " 84
 " 99
 " 108
 " 109
 " 112

ACC. N.R. M. 14758:1.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

När den nya tiden kom till bygden.

De enda som flyttade in här var arbetare på tegelbruket, annars var här ju inget ombyte på bönder, för det gick från far till son. Det är inte förrän på senare tid som ungdomen har börjat åka över till stan. De gamle ville mer isolera sig, det var bara när de var tvungna att köpa något som de reste över. Här är ju ingen kan åka till stan utan att vara finklädd, men annars ser man ju bönder från landet som kommer i sina arbetskläder.

I gamla tider var pengar en helig sak, åtminstone för bönderna, för de levde utan pengar och beredde vad de hade av jorden. Det var nästan bara kaffe och socker de köpte. Och det var inte så länge sedan som varenda bonde tog ner och bytte med mjöl och bröd. För i var gård skulle det finnas en bakugn.

Den förste affären är det svårt att säga när den kom till, men här var en gammal käring som hette Wahlströmskan

och var danska. När de kom och skulle ha något så hon alltid: "Har du mät papér ä ta de i?" För hon ville inte offra papper. Annars var väl Anna Jepsson vid Husvik bland de första. Det var "brukare" som handlade där, och varorna kom seglande med en stor båt från Alabodarna. Men Ulla Svenssons är nog äldst av dem som är här nu. Den har varit så länge jag kan minnas, långt innan de hade affär i Bäckviken och Kyrkbacken. Affären i Kyrkbacken var en förening till för 4-5 år sedan. De gamle kyrkbackarna säger ännu, att de ska gå i föreningen. Den gick så bra så de kunde dela ut 15% ibland, men så höll den på att gå överstyr och då såldes den, så nu är den privat.

Det var föreningar för allting: tröskförening har funnits sedan de började med maskintröska 1906. Hamnarna var också föreningar, men Bäckviken är kommunalt nu. Kyrkbackshamnen är förening, för de ville inte lämna den. Nu är här för lite sjöfart och föreningen är inte så kraftig som förr, så den kan inte leja mudderverk.

Kungsgården har alltid varit först med allt nytt, redskap och så. Patron Eriksson har också förbättrat rätt så fort.

Om här var någon som lärde bönderna något om odling och sådant så var det trädgårdsmästaren Anders Nilsson, för han hade varit på Alnarp.

Vägarna var farliga förr, för då delade bönderna upp dem allt efter som de hade jord. En hade 10 meter, en annan 30 eller 50, det var olika. Somliga lagade med grovt grus, andra med finl. Somliga gropade, somliga gropade inte. Småvägarna fick var och en sköta så gott de kunde.

Posten fick man själv gå och hämta. Då var här inte ångbåtsförbindelse var dag heller. Postväskan bar de på nacken. Ibland körde de med städe eller med häst och vagn. Länsman hade en liten svart häst. - Den förste postmästaren, Kristian Kristiansson, ville skrivas för postförare.

Förr när de byggde ett hus var det huvudsaken att de fick upp fyra väggar och ett tak. Då var det inte fråga om fina inredningar. Nästan alla bonnegårdar var ens byggda.

De flesta husen på Høen byggdes av tegel, för de hade ju tegelbruket, men då som nu var det ont om virke. Tegelbruket har väl varit i över hundra år, men det var små handbruk, det var här många. Vid Høen var där ett men det är jämnat med marken. Det är närapå 80 år sedan danskarna kom hit och byggde tegelbruk. Det danska bolaget övertog både Husvik och Norrebro och Ahlenders.

Möbleringen var förr det enklast möjliga: bord, stolar, soffor, säng - bara vanliga trämöbler. Det var mycket med kalkade väggar förr, men i vår tid har de nog haft tapeter alla. Förr hade de inte det utrymmet som de har nu, när här var dubbelt så mycket folk och hälften så mycket hus. - Jag kommer gott ihåg på bonnaställe att de hade öppna spisar. Sen blev det gammeldags järnspisar, och det har de min sjäk på många ställe nu med. Bakugn skulle de alltid ha, för de bakade ju själv. Vi har elektriskt nu sedan vi fick ström för 20 år sedan. Nästan överallt hade de inmurat en sättugn, som de eldade i köket genom muren.

Det är säkert 50-60 år sen att de flesta kom väck, men nämnd-
mannens har en som de använder, och jag vet inte om där är
något mer ställe.

Vad det gäller maten, använde de i arbetarhushållen en massa
sill som de saltade ner för året. Sill och potatis och lite dåligt
kaffe fick duga. Men de största och duktigaste försökte ju alltid
ha en hushållsgris som de slaktade innan jul. Hade de kalas,
älmilestone jordbrukarna som kunde skaffa grejor, skulle det
vara riketigt kalas och då skulle det vrasas med mat.

Första världskriget var besvärligt för då var här ju ingenting
att få. Jag kan inte säga vi precis led någon nöd, men här
var de som fick äta foderbetor i stället för potatis.

Vi hade inga andra nöjen än Frälsningsarmén! Ja, på som-
rarna gick vi till mossen och dansade, och jag minns t.o.m.
när vi dansade på landsvägen. Den första dansbanan
blev väl när jag kom i smedlära hos Wennerberg. Han
byggde tre stycken efter varandra och sen vågade han en
med tak över, som är där ännu. Sen hade vi biograf ett par år

på Turistgården. Den byggnaden de har till matsal nu, byggdes till biograf. Där var film lördag och söndag när tegelbricken gick, men sen blev här för lite folk och biografen slutade för 7-8 år sedan.

Den tidning som gick mest här var Skånska Dagbladet och så veckotidningen Allers. Den har vi haft i snart 50 år. Där var en tidning som hette Triumf; den var halvt på skämttidning men lite politisk. Nu har de Landskrona Posten, Sydsvenskan och Helsingborgs Dagblad.

I gamla tider var de flesta, åtminstone lantbrukarna lite religiösa så de läste postillor och sånt. De gamle bönderna hade aldrig läst en berättelsebok. Sen kom här stora tjocka romaner. Jag vet inte hur de kom till Hven, men de gick åt som smör till läns mellan arbetarna. Där var en som hette Alexandre Dumas och en som hette Jules Verne. Jag läste flera sådana böcker.

Sjörg gjorde man i kyrkan, missionshuset och Frälsningsarmén, men här var ingen sångförening. I vår ungdom

var det moderat att skriva granna versar till varandra, när man träffes. Och så brukade vi sitta och berätta spökhistorier så man vågle knappt gå hem.

När jag gick i skolan började vi när vi var sex år. Det var en gammal klockardotter, som hette Karna, som hade oss. När jag var 10-12 år gick jag inte i skolan mer än på vintern, för på sommaren arbetade jag på tegelbruket. Det var inte så noga med skolan i den tiden. Högre skolor var det väl bara någon av Almens barn som gick i. De var bara ute lite grann och kom sen tillbaka. Men linsmannens dotter, Magda Wollter, blev ju lite förmer.

Hustförhör har jag varit på en enda gång och det var när jag tjänste hos prästen. Han fick för sig att han skulle hålla hustförhör, men det kan jag inte förstå att det blev något bättre av. - Väckelserörelser var innan vår tid. Det första i den vägen var Frälsningsarmén. Det kommer jag ihåg att de gamle kallade för villoläror. De kom till Landskrona för 70 år sedan och reste hit som utpost.

Människor var nog räddare förr för att göra det orätta. De hade lite skamkänsla på den tiden. Det var ju naturligtvis mycket orätt som aldrig kom i dagens ljus, men här var aldrig något på Hven. Där var ju de många arbetarna som drack och gick på vägarna och höll alls, men det var bara lördag och söndag, sen skötte de sitt arbete. Fast det var många fler som gick och var berusade förr. - Om folk var aldrig så religiösa, så smugglade de från Danmark så mycket de kunde, och där var ingen som såg något orätt i det. Det var bara att de körde staten på tull, men det var ju inte så mycket.

ACC. N:R M. 14758:9.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUNDDanskt och svenskt

Det är nog en 60-70 år sedan det var en vurm att de skulle till Danmark. Jag hade t.o.m. släktingar som flyttade till Danmark. Där var bättre existensmöjligheter, för Danmark var ju rikare än Sverige, och pengarna var precis lika mycket värda. Här på Hven var nästan alltid danska pengar för tegelbruken anlönade med det, och de gällde lika mycket som de svenska.

Många for över på danska tegelbruk, men de flesta tog arbete på stora mäktiga jordbruk. Där kom elever från hela Skåne. Men de fick slita hårt för danskarna fordrade mycket mer. Danskarna var längre framme med allt möjligt. Mat hade de alltid bättre, för de har alltid velat äta bättre.

När jag var påg och här kom danska båtar, sa Wennerberg och Arvidson till oss: gå nu ner och möt båtarna och säg Arvidson har den finaste, Wennerberg har den finaste restaurationen. Så fick vi en 25-öring ibland.

I gamla tider höll de danske fiskarna till vid Kyrkbacken, för där var ett kru. Där var en som i hela sitt liv fick

heta kru-mannen. Här på Hven satt fruntimren ^{vid Kyrkebacken} och band nät, så danskarna kom hit och hämtade mycket garn.

När jag var liten påg var här ingen riktig förbindelse med Danmark, bara nöjesresor om söndagarna.

Det var sällsynt att här var danskar som flyttade hit, men där var ett par svenskar som hade varit i Danmark länge och sen bosatte sig här. De kom aldrig att heta annat än Danske-Nils och Danske-Hans. För här fick de alltid namn från var de kom, t.ex. Bengt Halling (från Halland), Sven Skänning, August Snälänning.

På tegelbruket införde de sådana grejer som de hade i Danmark. Stora gamla spärragnshästar från Köpenhamn som blivit fördånade i benen tog de hit och hade till att dra lervagnen. Då kunde de ju gå så mått.

De talade mycket om danska kakor, tvebackar tror jag det var. Danska träskor gick alla danska arbetare med. De var av bara trä, inga putor som på våra. Jag tror inte jag har sett några på 50 år.

En hel del varor var mycket billigare i Danmark. Danskarna

var väl mer klipska att komma åt varor från utlandet. Socker och kaffe var inte mer än tredjedelen så dyra, och en stor flaska brännvin kunde man få för 25 öre. De smugglade förstås så mycket de kunde. I alla hus vid Kyrkbacken hade de danska varor. Här var bara en gammal tullare som bodde mitt på Hven, och den skulle de själv kalla på när de kom i land.

Där var en kom i land, hade lastat och skulle gå till Köpenhamn. Tullaren stod och såg på. Då sa han: "Det var ju förargligt, nu har vi glömt att ta vatten. Nu får jag springa upp till källan och få vatten på det här ankaret." Han var stor och stark och han bara hugg ankaret och gav sig i väg. Och så var där brännvin i det förstås. Källan låg vid ugnen, och de som arbetade där var han förstås kompis med, så han kunde bara byta ut ankaret.

Min far följde med en prämi i 15 år och drog tegel till Köpenhamn. En gång hade han köpt ett ankare brännvin på 10 liter till någon bekant. Han hade gömt det så väl i prammen men tullaren snokade upp det ändå. Där blev sänb reveng;

mor blev rent förtvivlad. Men han slapp visst ändå böla, för förvaltaren på tegelbruket skulle visst ha mät.

Jag följde med far många gånger på den där prammen när jag var en 10 år. Jag blev skickad att handla och då fick jag några öre att köpa karameller för. Men far sa, att jag skulle inte säga ifrån om karameller utan "bolsjer", för det hette det på danska. Då fick man en stor strit för 5 öre. Jag kommer så väl ihåg att där var ofta ungar som kom in och köpte "för tio öre pinnebränne", som de eldade i ugnarna med. - Där var svenskar som gick och arbetade där vid hamnen och lossade sten och de var nästan förfallna allihop.

Språket gick bra för de gamle venboarna var ju halvdanska. De säger att danskan är farligt "vehängelig" när man en gång har lärt den.

Danskarerna var i allmänhet rikare och stod sig bättre. De ville nog ha mer ut av svenskarna, och när de kunde drev de gärna spektakel, för de ville ha lite puss med svenskar na.

Kvarnar och kvarndrift

En gång när jag var 2-3 år minns jag dunkelt att jag var med mor vid den gamla stubbamöllan som låg härute på backen vid sjön. Det var Hans möllare som hade den, men jag vet inte vem som byggde den eller när den byggdes.

Axeln på möllan är en ekekloss, ung, 3 dm bred. Där den ska vrida sig är där beslaget med järn. Själva lagergången är en sten urholkad till ett lager. Den skulle gå i smörja, så den fick de opp och smörja då och då. Hela hättan, där axeln sitter, går på järn, så de vrider den efter vindförhållandena. Det får vara med ett kraftigt vindspel. Axeln står absolut mitt i möllan, så det går bra hur hättan än vrides.

Betala för malningen gick till så att möllaren skulle ta vissa procent av var säck och då var han förstås inte dummare än att han tog lite mer. Det kallades att ta tull. Den såden samlade möllaren i säckar och sålde, och när han sedan lade sig till med grisavll, hade han den till det.

"Den mantuerkare som inte luger
han duger,
den möllare som inte stjäl
honom går det väl."

I kristiden för 15-20 år sen blev här så ont om spannmål
så då ville bönderna betala kontant istället för med tull.
Den möllan vi har nu var där 5 tennilands jord till
när Bent möllare hade den.

I en 20 års tid var de bägge möllorna, och då hade de
att göra, för dels tog bönderna till möllan och bakade sen
hemma, dels var här en bagare som bakade till allmän-
heten, bl. a. arbetarna. Ola Olsson har ett stort bageri
men de bakar inte. Nu kommer allt bröd från Landskrona.

Jag tror inte möllorna brydde sig om att lägga sig
i det kommunala. Den siste möllaren trodde han skulle
göra en evighetsmaskin, så han lade allt vad han
förtjänade i den. Han hade fått det i huvudet så han

flyttade från möllan och köpte en stor tomt och grejade och donade. Han ville jag skulle göra smidesarbete till honom men jag ville inte ha med det att göra, för jag trodde inte på det. Han skaffade kulor i hundratal och hjul från gjuteriet i Landskrona. Men det gick inte så vidare bra — de var 4-5 man där och kunde inte dra i gång den.

Fordon, deras bruk och anskaffning.

Förr var det bolstervagnar utan fjädrar. Då fick vagnmakaren göra trävirket och smeden bestå. Först hjulen, där skulle vara ringar om navet, och "bussning" där som axeln skulle gå. - Före min tid var det inte hela järnringar runt om utan flera bitar. - Så övergick man till axlarna, som skulle fällas in i träet och stå skulle där hillor om. Sen var det legen, liggelag och vrielag. Vid sidorna var det käppar eller dockor som stod upp.

Det var en bräda som förenade bakhjorna och framhjorna. Den kallades länqvagnen. Framhjulen var 6 tum mindre än bakhjulen, men fram var det dubbla lag, så vagnen blev rätt ändå när korgen kom på.

När jag blev egen smed köpte vi färdiga fjädrar, men förr köpte man fjäderstålet och hamrade ut det. Då smidde man dem mycket tunna i ändarna och bågformiga. Det ena bladet skulle spärra på det andra.

När de skulle hösta, satte de lösa häckar på bolstervagnarna.

Min far gjänte på kungsgården, och en gång fick han bud att köra efter barnmorskan mitt i natten. Då hade de inget annat att köra med än den vagnen som de hade kört gödsel i dan innan.

Det var storartat när någon bonde hade fjädervagn. De började nog tidigare med dem på fastlandet, men här fick de fjädervagnar näm gång 1910-1920. Men bolstervagnar har de haft kvar ända tills de fick gummi-hjul, och senliga har satt gummi-hjul på de gamla bolstervagnarna.

Kärrorna kallades för mägerkärror. Den använde bönderna när de grävde hål i marken och fick upp ett kalkaktigt ämne som de strödde på åkrarna. På kärrorna tog man av en haspel och så tippade de. Det var en fyrkantig låda med ungefär 30 cm höga sidor och löstagbar gavel. Jag vill anta de rymde kubikmetern.

Släddar, ja det kallades för kanor. Men så hade de arbets-kätkar: det var bara det att de tog hjulen av och satte

medar på när de skulle köra till kvarnen och hämta malen
såd t.ex. De var skodda med kraftiga järnskenor till att
slita på, en tunn tjocka. Det var två vintrar som de körde
till Landskrona på isen. Så la de på en agebräda så de
kunde sitta.

Förr kunde de ju använda arbetsvagnarna som åkdon
när de bara la bräder över att sitta på. Men i min tid
har nästan var bonde haft en åkevagn med fjädrar, i regel
enspännare. Där var två säten och vagnarna var för det
mesta brunmålade.

Giggar kom till sen på herrgårdarna. När de hade en riktig
löparer till häst satte de dem för. Man fick placera sig rätt
i vagnen, så man inte lastade hästen för tungt. Där var
två långa bra fjädrar, så de var mjuka att åka i, och rätt
höga hjul—ju högre hjul, ju lättare rullade de.

Kanorna var fint utstyrda med svanhals. Kusken skulle
alltid sitta bak, för han skulle ju frysa mest. Klappsläde
var en liten smäcker lätt släde, annars var det samma typ

som kanorna. Där kunde inte sitta mer än en. Här fanns några stycken; några av de största bonnda döttrarna hade väl varit ute och sett sådana.

Charabanger kom till så mått när jag började i smedlära 1899. De kunde nymma 8 personer. Viktoriavagnar var låga och svängda så de var lätta att komma upp i. De var bara för gamla människor - ett enda fotsteg och så var de uppe i vagnen.

Den första personbilen här kom när de började köra för folk på vägarna. När kriget slutade 1945 var det en som heter Knutsson som slog sig på det. Sen har någon enstaka bonde skaffat sig bil. Jag vill anta här finns en 10-12 bilar nu.

Någon ynka bonde hade varit borta och lärt på vagnmakeri, men annars hade vi en vagnmakare i Landskrona. Han hette Per Nilsson och bodde i Gamla Kyrkogatan. Ja, det kunde förstås gå genom smeden så att han beställde träet av vagnmakaren och sen satte ihop det hela.

ACC. N:R M. 14758:20.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Jag tror man fick en bra bilstervagn för 200 kronor. För
en fjäderbagn med två och allt fick man nog ge en
450 kronor (1920-talet).

ACC. N:R M. 14758:21

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Smeden

(Uppgifterna gäller en icke kontraktsbunden yrkessmed)

Jag kom i smedlära hos den gamle smen, som hette Wennerberg, nere i byn, när jag var 15 år. Då var här tre smeder i den tiden: en gammal som hette Östberg, en som hette Olsson och bodde vid Bäckviken och så Wennerberg som var för Kyrkbacken. Han var smedmästare och hade egen smedja.

Subbarna träffades någon ynka söndag på året och kom överens om vad de skulle ta betalt — så mycket för en skruv, så mycket för skoning. Men så var de falska och sa till folk: kom till mej, så ska jag göra det så mycket billigare. Wennerberg var bättre för skoning, men skulle de ha eggjärn gick de hellre till Olsson.

Wennerberg smidde bara på beställning. Ett varv i Råå hade ställt om att han skulle få smida till dem, men hans son William dog i difteri och då gav han sig till att bli andesyndare. Vi stod och smidde ibland ut på nätterna men vi

hann ändå inte med det som var beställt.

När bönderna kom och talade om ibland att de själv hade råttlat ett järn t.ex. skrämde Wennerberg dem: "Är du rent spritt galen! Vet du inte att fan tar en kallsmed vart år?" (De gamla smederna trodde ju att allting skulle i fyren och värmas.

Jag var hos Wennerberg i 2 1/2 år i smed-lära. Sen blev jag anställd på bruket (Manders tegelbruk) och var där i 15 år innan jag började själv.

Wennerberg hade en lärling och en gesäll - vandrande gesäller som de annonserade efter. Vi fick börja klockan 5-6 och hålla på till klockan 7 på kvällen. Då kom fruntimuren och skrek: Nu är det fyraften! - Man fick 25 kronor första året, 50 ^{andra} kronor och 100 kronor tredje året med mat och logi. Lärlingarna hade rätt att fiska, d.v.s. göra lite på egen hand och sälja, t.ex. kräbblod.

När det gällde vissa saker tyckte folk att smeden stod högre vid det gällde intelligens. De rådtråkade honom om

nuycket som inte hörde till smedyrket. När någon hade krossat ett finger trodde de att han förstod sig bättre på det. Han kunde bota hudutslag. Och så trodde de att han (Wennerberg) kunde trolla: när pägar kom och stal äpplen i hans trädgård trollade han så de blev sittande fast och inte kunde komma ner. Olsson hade förtroendeuppdrag, han höll auktioner och bouppteckningar.

Smedgesällen hade 10 kvinnor; veckan om han hade gjort sitt gesällprov. Han hade rätt att kommendera lärlingen till allt möjligt. Och så hade han ju den förhoppningen att bli egen måstare.

När beställningarna blev sent färdiga kunde folk säga: "Ja, det är sant som de säger:

Skräddare, skomakare och snickare
de är ljugare och bedragare alla tre!"

Smiden var klädd i ett berett kalvskinn som kallades förskinn, och det var svettigt så man fick ha uppkarlade ärmar.

Redskapen som vi hade var hamnare i olika storlekar: bänkhamnare, smideshamnare, skolhamnare, nithamnare, släggor. Så hade vi tänger till att kunna ta olika sorters järn ur fyren, skruvnycklar som var hemmasmidda, borr till borrar maskinen, mejslar, filar och attiralj till att lägga på hjulringar med. Lätt om lätt kom det myare fabriksmidda grejor.

När det regnade skulle bönderna alltid komma till smedjan och så dryftades där politiska saker och saker inom kommunen och alla möjliga saker.

Wennerborg var mycket vidskeplig. Det hade han ärof efter sin far som var fiskare. En gång när han kom hem från sjön sa han inte ett ljud till frun. Han hade sprungit i kapp med sin egen skugga och trodde det var bäckamannen. När man hade sett något övernaturligt skulle man ju inte säga något förrän man sovit. På morgonen sa han: "En annan gång när jag kommer hem och tiger, så tiger du med, Bengta!" - Och det var omöjligt att få den gubben att fotografera sig - "Vem vet vad där finns bakom det svarte

skynket?" - eller livförsäkra sig "som en båt eller ett hus".
Wennerberg själv trodde på Swedenborg.

Smidesjärn och stål köptes av en grossist i Landskrona. Det skrevs upp i en bok och gjordes upp en gång om året liksom med bönderna.

Smiden gjorde plogar, harvar och nya vagnar. Då fick han förstås stå sig ihop med en vagnmakare. Så skodde vi hästar och lade om hjulringar. Många gånger kom folk till smen för att slipa, för han hade bättre slipsten.

Gesällen arbetade självständigt vid bänken och så skodde han hästar. Mästaren arbetade aldrig utan läppågen.

I den tiden tände man alltid med halin. Man vred ihop halin och när det tog eld i den lade man kol på och tog fatt i bälgen. (En dotter till A: Det var det värsta vi visste när vi skulle hjälpa till att dra bälgen).

När man svetsade lade man in två bitar i tyren och fick passa dem så de smälte men inte rök i sönder. Så skulle man knickt ut med det, lägga det på stådet och smida

ihop. (En A.: Ja, och när Gustav kallade, skulle jag in i smedjan och slå med släggan. Och då var det bara att slänga vad man hade för händer om det så var en av glöttarna - vi har nio stycken).

Härningen kan inte teoretiskt läras utan måste praktiseras. Man doppar järnet i vatten, så springer värmen upp och järnet packar sig och blir hårt. Man har bara färgnyanser att gå efter: blått, gult och grönt. Men så blir det för hårt och man får låta lite av värmen gå ut igen. I knivar lade man in en liten bit stål mellan två bitar järn. Det skulle övning till! På hammaren slog man fast en fyrkantig bit av hårt stål med hulling och lapfen i fyren och fick den att smälta. Sen härddades den i ånden.

På sommaren när det var varmt lossnade hjulringarna och då kunde man ha minnsor av hjulringar att lägga om. Då tog man av dem och mätte runt om hjulet med en tvilla så man såg hur mycket för stor ringen var. Det var noga med millimetermått. Ringen skulle vara lite mindre

än hjulet. Man värnde ringen så den svälde och knabbade den på. När man lå hade fått den på, la man ner hjulet i vatten och då knyppte ringen så det knakade.

När man skulle sko hästar, fick den som kom med hästen hålla upp hoven. Först putsade man hoven med den vassa hovklingan, ett verkjärn som såg ut som en hyvel och en skorasp som såg ut som en fil. När det var alldeles slätt, slog man fast skon med 5-6 cm långa söm som bara skulle gå i själva hornväggen så det inte skadade hästen. Skor och söm hade vi färdiga på långa rader. Ja, man fick förstås ta mätt på hoven allra först, för skorna var inte ens. Det fanns olika storlekar från 0 till 10. - Ibland hade man besvär med hästarna, särskilt unghästar. Då fanns det s.k. brimms, ett grovt snöre och en träbit som smurrades om nosen på hästen. Annars kunde man ju nöja sig med att klappa hästen och smacka med den.

Mina fem pågar har alla blivit järnarbetare. Den ar den som har smedjan nu har svetsverk och grej - det är precis

ACC. N:R M. 14758:28.

Som en mekanisk verkstad. Man bara trycker på en knapp
och så blåser det. Han har en del maskinreparationer på
traktorer, tröskor och skördemaskiner.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

ACC. N:R M. 14758:29.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUNDSal och andra finrum

Förr hade de på väntenda bonnaställe en stor sal som kallades sommarstuga, som de inte hade annat än när det skulle vara fest. Och där hade de allt vad de kunde av denna världens finheter.

Vårt hus är byggt 1911 och vi har vad vi kallar det bästa rummet. Det var det många som hade i arbetarklassen för de ville ju gärna ta efter de bättre. Vi har alltid haft så vi kunde elda men det var ju inte alla som kunde det. Då låg de dörrarna stä och eldade skarpare i ett annat rum.

Elektrisk belysning fick vi för 20 år sedan, 1938-39. Innan var det, såvida vi kunde få, fotogenlampor. I första kriget när det tog slut med "fortigenen" hade vi karbidlampor. Jag har gjort många sådana. Det var ett farligt klabb men det var ju så man kunde ljusa sig. Sen slängde vi alla karbidlampor. Fotogenlamporna var i de flesta fall både bords- och taklampor som gick att hissa upp och ner på små kedjor.

Tapeter var så billiga, en 25 öre nullen för 40-50 år sedan. Ja, det fanns förstås dyrare också. Det är säkert över 75 år sedan de började tapetsera, för det har då varit tapetserat i all min tid. För hade de kalkade väggar. De byggde ju inte annat än stenhus här, och så blandade de färg i kalken så kunde de få vilken färg de ville ha.

För en 60-70 år sedan var det på modet att de skulle ha fint i taket med målade dekorationer. Här var en målare som hette Johan Persén, och han gjorde sådant.

En gubbe i byn hette Snickaren, och en annan kom från Danmark och hette Snedkeren. Men möbler köpte man nästan uteslutande från Landskrona. De tog väl hem en möbel eftersom de behövde, men de som skulle ge sig skaffade förstås mer på en gång. Det var mest fur, men när ynka av de finare hade en ekmöbel.

När jag tjänade hos prästens skulle de ha hem en buffé. Det var en stor hjare till att förvara all sorts porcelän i.

Klädesskåp hade de på alla ställe. De hade dem nog för

det mesta i fönrummen. Det var höga skåp som räckte nästan upp till taket. Där var låda upptill och kanske nertill och träknaggar inuti. Det kan nog hända att de har kvar på något ställe men annars försvann de nog för en 30-40 år sedan.

Chiffonjé hade de mycket, med en massa inredning.

Gungstolar flyttade de naturligtvis ut och satt och gungade i vardagsrummet. Vi har haft någon sådan som glödlarna gungat itu. Amerikanska gungstolar var sådana med fjädrar på som gungade på bara foten.

Trädgårdsmästaren på Norrebrog hade en stor palm. Vi hade en som växte nästan upp i taket men den hette inte palm.

Förr var det klockor med lod, liksom skåp, och så hade de mycket med dal-klockor. Det hörde liksom till.

När de började med mattor var det ju hemvävda. Alla bönder hade väv och det hade många arbetare också. Och så var här någon madam här på Hven som gick omkring och värde och tjänade lite på det.

Sal och finrum användes vid barnbop, bröllop och begravningar. (Da fick de ju använda hela huset), när de fylldes av och när det kom storträmmande. I de flesta fall låter de ju nu dörrarna stå öppna till alla rum.

Jag tror inte de städade mer än en gång om året. I den tiden hade de så mycket att göra så de kunde inte ha så mycket tid till städning som nu. De höll på att finrummet skulle stå i ordning alltid.